

Torah Source Verses for Mechilta on the Four Sons

וְהָיָה כִּי-יֹאמְרוּ אֵלֵיכֶם בְּנֵיכֶם מָה הָעֲבֹדָה הַזֹּאת לָכֶם:

And it will come to pass when your children will say to you, “What is the meaning of this service to you ?” And you shall say, “It is a passover offering to G-d ...” (Shemot 12:26-27)

וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בְּעֲבוּר זֶה עָשָׂה יְהוָה לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרָיִם

And you shall tell your son on that day saying, “It is because of this, that the L-rd did for me when I left Egypt.” (Shemot 13:8)

וְהָיָה כִּי-יִשְׁאַלְךָ בִּנְךָ מָחָר לֵאמֹר מַה-זֹּאת וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּחֹזֶק יָד הוֹצִיאָנוּ יְהוָה מִמִּצְרָיִם מִבֵּית עַבְדִּים:

And it shall be when your son asks you on the morrow saying, “What is this?” And you shall say to him, “With a strong hand, the L-rd took us out of Egypt ...” (Shemot 13:14)

כִּי-יִשְׁאַלְךָ בִּנְךָ מָחָר לֵאמֹר מָה הָעֲדוֹת וְהַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֶתְכֶם:

When your son asks you on the morrow saying, “What are the testimonies, the statutes, and the laws that the L-rd our G-d has commanded you ?” And you shall say to your son, “We were slaves to Pharaoh in Egypt and G-d took us out of Egypt with an outstretched arm...” (Devarim 6:20-21)

From Nechama Liebowitz:

In three cases, the child approaches the parent, but in Shemot 13:8, the child does not initiate the conversation. The midrash, therefore, deduces that this is a child that does not know how to ask the question.

In the three remaining verses, where the child initiates the conversation, two ask a question, but one (in Shemot 12:26) makes a statement This son, the midrash concludes, is the wicked son who is not questioning, but challenging.

Hagadah

Yerushalmi

Mechilta on Parshat Bo

בְּרוּךְ הַמְּקוֹם. בְּרוּךְ הוּא. בְּרוּךְ
שֶׁנִּתְּנָה תּוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל. בְּרוּךְ
הוּא כְּנֶגֶד אַרְבַּעַה בְּנִים דְּבָרָה
תּוֹרָה. אֶחָד חָכָם, וְאֶחָד רָשָׁע,
וְאֶחָד תָּם, וְאֶחָד שְׂאִינוּ יוֹדְעֵי
לְשִׁאוּל:

חָכָם מָה הוּא אוֹמֵר? מָה הָעֵדוּת
וְהַחֲקִים וְהַמְּשֻׁפְּטִים, אֲשֶׁר צָוָה
יְיָ אֱלֹהֵינוּ **אֶתְכֶם**? וְאֵף אֶתָּה
אֲמַר-לוֹ כְּהִלְכוֹת הַפְּסָח: אֵין
מִפְּטִירִין אַחַר הַפְּסָח אֶפִיקוֹמָן:

גמ' תני ר' חייה כנגד ארבעה
בנים דיברה תורה בן חכם בן
רשע בן טיפש בן שאינו יודע
לשואל.

בן חכם מהו אומר? * מה
העדות והחקים והמשפטים
אשר צוה יי' אלהינו **אותנו**. אף
אתה אמור לו: בחזק יד
הוציאנו ה' ממצרים מבית
עבדים.

מה העדות החקים והמשפטים
נמצאת אומר ארבעה בנים.
הם אחד חכם ואחד רשע
ואחד תם ואחד שאינו יודע
לשואל.

חכם מה הוא אומר? מה
העדות החקים והמשפטים
אשר צוה ה' אלהינו אותנו? אף
אתה פתח לו בהלכות הפסח
אין מפטירין אחר הפסח
אפיקומן.

Hagadah

Yerushalmi

Mechilta on Parshat Bo

רָשַׁע מָה הוּא אוֹמֵר? מָה
הָעֲבוּדָה הַזֹּאת לָכֶם? לָכֶם וְלֹא
לוֹ. וּלְפִי שֶׁהוֹצִיא אֶת־עַצְמוֹ מִן
הַכֶּלֶל, כָּפַר בְּעֵקֶר. וְאִם אֵתָּה
הִקְהָה אֶת־שִׁנּוּי, וְאָמַר־לוֹ:
בְּעִבּוֹר זֶה, עָשָׂה יְיָ לִי, בְּצִאתִי
מִמִּצְרָיִם, ** לִי וְלֹא־לוֹ. אֱלוֹ הָיָה
שֵׁם, לֹא הָיָה נִגְאָל:

תָּם מָה הוּא אוֹמֵר? מָה זֹאת?
וְאָמַרְתָּ אֵלָיו: בְּחֹזֶק יָד הוֹצִיאָנוּ
יְיָ מִמִּצְרָיִם מִבֵּית עֲבָדִים: ***

בן רשע מהו אומר? מה
העבודה הזאת לכם? מה
הטורח הזה שאתם מטריחין
עלינו בכל שנה ושנה מכיון
שהוציא את עצמו מן הכלל?
אף אתה אמור לו: בעבור זה
עשה ה' לי עשה לאותו
האיש לא עשה. אילו היה אותו
האיש במצרים לא היה ראוי
להגאל משם לעולם.

טיפש מה אומר: מה זאת? אף
את למדו הלכות הפסח שאין
מפטירין אחר הפסח אפיקומן
שלא יהא עומד מחבורה זו
ונכנס לחבורה אחרת.

רשע מה הוא אומר? מה
העבודה הזאת לכם? לכם ולא
לו ולפי שהוציא את עצמו מן
הכלל וכפר בעיקר. אף אתה
הקהה את שיניו, ואמור לו:
בעבור זה עשה ה' לי בצאתי
ממצרים, לי ולא לך, אלו היית
שם לא היית נגאל.

תם מה הוא אומר? מה זאת?
ואמרת אליו: בחוזק יד הוציאנו
ה' ממצרים מבית עבדים.

Hagadah

Yerushalmi

Mechilta on Parshat Bo

<p>וְשֵׁאִינוּ יוֹדְעֵי לְשֵׁאוֹל, אֶתְּ פֶתַח לוֹ. שֶׁנֶּאֱמַר: וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ, בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר: בְּעֶבְרַת זֶה עָשָׂה יי לִי, בְּצֵאתִי מִמִּצְרָיִם:</p>	<p>בן שאינו יודע לשאול: את פתח לו תחילה. א"ר יוסה מתניתא אמרה כן אם אין דעת בבן אביו מלמדו:</p>	<p>ושאינו יודע לשאול? את פתח לו שנא' והגדת לבנך ביום ההוא וגו'. ד"א מה העדות ר' אליעזר אומ' מנין אתה אומר שאם היתה חבורה של חכמים או של תלמידים שצריכים לעסוק בהלכות פסח עד חצות לכך נאמר מה העדות וגו':</p>
--	--	---

מדרש תנחומא (וורשא) שמות פרק כה

כי מי כל בשר אשר שמע קול אלהים חיים וגו'¹ (דברים ו) אתה שמעת קולו וחיית אבל האומות שומעין ומתים, בא וראה היאך היה הקול יוצא אצל ישראל כל אחד ואחד לפי כחו, הזקנים היו שומעין את הקול לפי כחן והבחורים לפי כחן והנערים לפי כחן והקטנים לפי כחן והיונקים לפי כחן והנשים לפי כחן ואף משה לפי כחו, שנאמר (שמות יט:ט)² משה ידבר והאלהים יעננו בקול, בקול שהיה יכול משה לסבול וכן הוא אומר קול ה' בכח (תהלים כט:ד)³ בכחו לא נאמר אלא בכח שכל אחד ואחד מהן יכול לסבול

Midrash Tanchuma on Shemot 25:

“For who is there of all flesh that has heard the voice of the living G-d ...” (Devarim 5:23). You heard His voice and remained alive but the nations of the world hear and die. Come and see how the voice came to Israel, each according to his ability- the elderly heard the voice according to their ability and the young according to their ability, the lads according to their ability, the children according to their ability, the babes according to their ability, the women according to their ability and also Moshe according to his ability, as it is stated (Ex.19:19) “Moshe speaks and G-d answers him in a voice” - in a voice that Moshe could endure. So also, “The voice of the Lord is in strength (Ps.29:4) - it does not say in his strength, but in strength, which each one could endure!

Question: What specific idea do the Mekhilta cited above and this Midrash Tanhuma share?

Suggested Answer: For instruction to be effective it must be varied so that each person receives it on his own level. The Mechilta is based on the pedagogical principle expressed in the Tanchuma.

1. (דברים ה:כג) כִּי מִי כָל־בֶּשָׂר אֲשֶׁר שָׁמַע קוֹל אֱלֹהִים חַיִּים מִדְּבַר מִתּוֹךְ־הָאֵשׁ כַּמְנוּ וַיְחִי:
2. (שמות יט:ט) וַיְהִי קוֹל הַשָּׁפָר הוֹלֵךְ וְחִזַּק מֵאֵד מֹשֶׁה יְדַבֵּר וְהָאֱלֹהִים יַעֲנֵנוּ בְקוֹל:
3. (תהילים כט:ד) קוֹל־יְהוָה בַּכֹּחַ קוֹל יְהוָה בְּהַדָּר:

The Four (3 1/2 ?) Questions in Mishna, Bavli, Yerushalmi and the Hagadah

Hagadah	Yerushalmi 60a	Bavli 116a	Mishna Pesch. X:4
<p>מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות?</p>	<p>הלכה ד מתני' מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות</p>	<p>מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות,</p>	<p>מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות,</p>
<p>1 שֶׁבֶּכַל הַלֵּילוֹת אָנוּ אוֹכְלִין חֲמֵץ וּמִצָּה. הַלֵּילָה הַזֶּה כּוֹלוּ מִצָּה:</p>	<p>1 שבכל הלילות אנו מטבילין פעם אחת והלילה הזה שתי פעמים</p>	<p>1 שבכל הלילות אנו אוכלין חמץ ומצה הלילה הזה כולו מצה?</p>	<p>1 שֶׁבֶּכַל הַלֵּילוֹת אָנוּ אוֹכְלִין חֲמֵץ וּמִצָּה, הַלֵּילָה הַזֶּה כּוֹלוּ מִצָּה.</p>
<p>2 שֶׁבֶּכַל הַלֵּילוֹת אָנוּ אוֹכְלִין שָׂאֵר יִרְקוֹת הַלֵּילָה הַזֶּה מְרוּר:</p>	<p>2 שבכל הלילות אנו אוכלין חמץ ומצה והלילה הזה כולו מצה</p>	<p>2 שבכל הלילות אנו אוכלין שאר ירקות, הלילה הזה מרור?</p>	<p>2 שֶׁבֶּכַל הַלֵּילוֹת אָנוּ אוֹכְלִין שָׂאֵר יִרְקוֹת, הַלֵּילָה הַזֶּה מְרוּר.</p>
<p>3 שֶׁבֶּכַל הַלֵּילוֹת אֵין אָנוּ מְטַבְּילִין אֶפְילוּ פְּעַם אַחַת. הַלֵּילָה הַזֶּה שְׁתֵּי פְּעָמִים:</p>	<p>3 שבכל הלילות אוכלין בשר צלי שלוק ומבושל והלילה הזה כולו צלי</p>	<p>3 שבכל הלילות אנו אוכלין בשר צלי שלוק ומבושל, הלילה הזה כולו צלי?</p>	<p>3 שֶׁבֶּכַל הַלֵּילוֹת אָנוּ אוֹכְלִין בְּשַׂר צָלִי, שְׁלוֹק, וּמְבוּשָׁל, הַלֵּילָה הַזֶּה כּוֹלוּ צָלִי.</p>
<p>4 שֶׁבֶּכַל הַלֵּילוֹת אָנוּ אוֹכְלִין בֵּין יוֹשְׁבֵינָא וּבֵין מְסַבֵּין. הַלֵּילָה הַזֶּה כּוֹלוּ מְסַבֵּין: (Rambam and Saadia Gaon)</p>	<p>(no 4th question - note: there is no gemara discussion of the 4 questions and the mishna quoted is different from Mishna Pesachim X.4)</p>	<p>4 שבכל הלילות אין אנו חייבים לטבל אפילו מסורת הש"ס: מטבילין פעם אחת, הלילה הזה שתי פעמים?</p>	<p>(no 4th question)</p>